

NEMZETKÉPEK: MAGYAROK ROMÁNOKRÓL, ROMÁNOK MAGYAROKRÓL A 19. SZÁZADTÓL NAPJAINKIG

**Konferencia a HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató
Intézete szervezésében**

2024. május 16. 9.00–18.00

ABSZTRAKTOK

A magyar és a román nacionalizmus kialakulása a 18. sz. második és a 19. sz. első felében

Romsics Ignác, professor emeritus, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger, MTA rendes tagja

Legtöbb absztrakt és ideáltipikus történelmi fogalmunkhoz hasonlóan a nacionalizmusnak sincs pontosan definiált és általánosan elfogadott meghatározása. Pszichológiai szempontból olyan érzelmi beállítottságot jelent, amely a szülőföldhöz, a nyelvhez, a hagyományokhoz és a különböző csoportazonosulási jelképekhez (zászló, himnusz, énekek stb.) való kötődést fejez ki. Ezt patriotizmusnak is nevezzük. Politikai értelemben viszont a modern nemzetek kialakulásának, vagyis a nemzetté válás folyamatának olyan ideológiája, amelyet a saját közösség értékeinek túlhangsúlyozása és a rivális közösségek értékeinek lebecsülése jellemez. Kialakulásának első fázisában egy-egy népcsoport nyelvi és/vagy vallási egységesítésére, valamint a közös történelmi emlékezet megteremtésére és elterjesztésére törekszik. A második szakaszra a kulturálisan többé vagy kevésbé már integrált etnikai közösségek gazdasági, társadalmi és politikai érdekeinek az artikulálása, politikai mobilizációja és különböző csoportjogok kivívására való törekvés a jellemző. A nacionalizmusok végső célja általában a gazdasági erőforrások és az államhatalom megszerzése vagy részvétel azok kiaknázásában, illetve irányításában. Ebből következőleg a politikai nacionalizmus egy meglévő állam kereteinek a védelmét éppúgy szolgálhatja, mint azok lerombolását saját állam létrehozása és alkalmanként egy széttagolt kulturális közösség politikai egyesítése céljából. Előadásunkban a magyar és a román nacionalizmus kialakulását, vagyis döntően kulturális jellegű első fázisát mutatjuk be.

Az erdélyi román nemzetiségi mozgalom magyarságképe a kiegyezés előtti években

Loránd L. Mádly, tudományos kutató, „George Barițiu” Történelmi Intézet, Kolozsvár

Az 1860-as évek Magyarországon az egyik legnagyobb kihívást a nemzetiségpolitikai kérdések képezték. Biztosnak tűnt ugyanis, hogy a „magyar ügy” megoldása nélkül az állami berendezkedés további kiépítése nem lehetséges. Helyi szinten – ez esetben Erdélyben – a három nemzetiség egyensúlya megtartásának igényével és az ellenkező politikai célkitűzések közepette ez még bonyolultabbnak tűnt. Ha az erdélyi magyar arisztokrácia és értelmiség természetesnek látta a magyarországi politikai tendenciák támogatását az Unió irányába, a szászok tovább követték (ha nem is egyhangúlag) a területi kiváltságok radikális vonalát – így például a területi felosztásra vonatkozó 1862-es tervet –, a román nemzetiségi mozgalom pedig folytatta az egyenjogúsításra és a bécsi centralizmus elveire alapozó politikáját. Még akkor is, ha főleg 1859 után, egyre erősebben kezdte Kárpátokon túli kapcsolatait kiépíteni. Mindezen tendencia, és rajtuk keresztül a Monarchia általános politikai fejlődése a hatvanas években vált világosan láthatóvá. Itt főleg az 1863. és 1865. évi tartománygyűlésekről van szó. Az elsőt a magyar képviselők túlnyomó többsége bojkottálta a gyűlést, annak oktrojált jellegét és az 1860-ban visszaállítottnak vélt jogfolytonosság megszegését bírálva, így a gyűlés főleg egy román–szász centralista irányú törvényalkotó szervvé vált. 1865 végén viszont, amikor már a nagypolitika

is a kiegyezés felé fordult, egy egész más összetételű tartománygyűlés jött létre, amely megnyitotta az utat az egyesülés felé, ami 1867 után vált valósággá.

Az erdélyi románok dualizmuskori magyarságképe (tematika, sztereotípiák, jellegzetességek)

Hegedűs Nicoleta, tudományos kutató, „George Barițiu” Történelmi Intézet, Kolozsvár

A magyarságkép az egyik olyan nemzetkép a román köztudatban, amely a legmélyebb érzelmi töltettel rendelkezik, és leírásában a legnagyobb szenvedély és indulat tükröződik. Ennek a rendkívüli intenzitásnak az oka az, hogy a két nemzet történelme szorosan összefonódik és helyet kap benne úgy az együttélés, mint számos konfliktus is, a középkorból eredő társadalmi ellentétektől a nemzeti jogokért való küzdelmen át egészen a kisebbségből többséggé való státuszváltozásig a nemzetállamban.

A bemutatandó tanulmány általános áttekintést nyújt az erdélyi románok magyarokról alkotott nemzetképéről, ahogyan azt a dualizmuskori román publicisztikában, emlékiratokban, történetírásban stb. ábrázolták. A tanulmány célja a következő kérdésekre adott válaszok megtalálása: Milyen külső és belső tényezők formálták ezt a képet? Mik a nemzetkép fő komponensei? Milyen sztereotípiák merültek fel a magyarokkal kapcsolatban? Melyek a magyarságkép általános jellemzői? A fizikai és erkölcsi tulajdonságok mellett, a „magyar lét” számos más aspektusa került lencsevégre: politika, iskolarendszer, kultúra, gazdaság, minden, ami ráhatott az erdélyi románok életvitelére. A románok általában saját történelmüket, saját mindennapjaikat írják le, és ezekben az elbeszélésekben a magyar, mint mellékszereplő jelenik meg, legtöbbször negatív beosztásban, de mint konstans jelenlét és nem ritkán, mint meghatározó tényező. Főleg a politikai színezetű írásokban, a magyar úgy van feltüntetve, mint „hagyományos ellenség”, de a szépirodalmi művekben is a román-magyar közeledés legtöbbször szomorú tanulsággal jár a román szereplők számára, kiket a „magyaros” életmód zülléshez és nemzeti elidegenedéshez vezet.

Az osztályszolidaritástól a nemzetek csatájáig? Az 1848-1849-es forradalom és Erdély az 1945 és 1990 között használt román és magyar tankönyvekben

Floutier Jérémy, óraadó, Frankofón Egyetemi Központ (Szegei Tudományegyetem) – Nyugati Katolikus Egyetem (Nantes)

Erdély mind a magyarság, mind a románság számára páratlan fontossággal bírt és bír a nemzeti emlékezetben. A 19. század óta a román-magyar kapcsolatok mérvadója, hiszen mindkét fél a nemzetépítése középpontjába helyezi és a kialakult ellenségkép mélyen gyökerezik a köztudatban. E viszályokkal terhelt kapcsolatban pálfordulás történt a második világháborút követő első években a kommunista pártok hatalomra kerülésével és a magával sodró ideológiai alapú testvériséggel. Azonban a kikényszerített közelítés nem jelentette a múlt elrendezését. Az új rendszer nem kímélte a történelem felhasználását, illetve kihasználását, hogy érvényesítse saját politikai érdekeit oly szinten, hogy a monopolhelyezete révén szinte megkérdőjelezhetlenné vált a narratívája.

Az 1848-1849-es, Európán végig söprő forradalmi hullámban a kommunista pártok emlékpolitikájuknak egyik pillérét látták, noha akkor kristályosodtak ki az ellentétek a Magyarországon élő nemzetek között, különösképpen Erdélyben. Figyelemreméltó, hogy a magyar emlékezet a forradalomról több szállal kötődik a Romániához elcsatolt területekhez, holott 1945 után kellő körültekintéssel illet bánni a testvérországokat érintő kényes kérdésekkel a nacionalizmus elutasítása jegyében. Romániában a szocialista pártállam évtizedei során kitapintható politikai átalakulások mentek végbe, amelyek meghatározó hatással voltak az 1848-1849-es forradalom leleplezésére. Többek között egyre egyértelműbben vonták felelősségre a magyarokat vagy a

háttérbeszorult a nemzeti csoportok osztály alapú együttműködése az 1950-es évek második felétől visszatérő nacionalizmus keretében.

A tágan értett Erdély magyar és román történelmi és pedagógiai reprezentációjának vizsgálatát veszi górcső alá jelen tanulmány, amelyhez támpontul szolgál az összehasonlító módszer, érthetővé téve a vitatott területhez való viszonyt. Végül, de nem utolsósorban adalékokkal szándékozik szolgálni az 1945 és 1990 közötti román-magyar kapcsolatok megértéséhez.

Román-magyar viták osztrák(-magyar) tükörben. A Monarchia bukaresti követségének jelentései az 1890-es években

ifj. Bertényi Iván, igazgatóhelyettes, Collegium Hungaricum Bécs

A román nemzeti mozgalom és a dualista magyar állam közötti politikai viták az 1890-es években ismét felerősödtek, és a konfliktus nemzetközi szinten is megjelent. Az előadás azt vizsgálja, miként látszódott ez a vita az Osztrák–Magyar Monarchia bukaresti követjelentéseiben. Figyelemmel arra a tényre, hogy a követek a korszakban soha nem voltak magyarok, felvethető a kérdés, hogy tekinthetők-e ezek a szövegek egyfajta objektív külső véleménynek. Az is növeli a jelentések fontosságát, hogy a korszak bukaresti követei közül utóbb ketten is közös külügyminiszterré emelkedtek: Agenor Gołuchowski gróf (1887–1894) és Alois Lexa von Aehrenthal báró, majd gróf (1895–1899). Hangsúlyozandó azonban, hogy a Monarchia bukaresti követeinek jelentéseiben elsődlegesen a Román Királyság eseményeiről írtak, így a magyarországi nemzetiségi kérdés szinte mindig ezen az áttételen keresztül fordult elő.

A konferencia fókuszában álló kérdéskört tehát csak közvetve érintő forráscsoport azonban így számos tanulságot tartalmaz. A jelentések szóhasználatának elemzése segíthet kimutatni Ferenc József diplomatáinak személyes vélekedését a problémakörrel. Vizsgálható a követjelentések kapcsán, hogy milyen mértékben volt érdekes és fontos a követek számára a román–magyar konfliktus más témákhoz képest. A 48-as érzelmű magyar ellenzékiek vádjaival is összefüggésben felvethető, mennyiben volt képes és hajlandó a Habsburg-birodalom császárhű és nemzetek feletti diplomáciai kara a kettős állam egyik felének primer érdekeit képviselni. És természetesen a jelentések néhány ponton kiegészíthetik és elmélyíthetik tudásunkat a Monarchia és a Román Királyság kapcsolatainak történetéről, illetve Románia akkori nemzetközi helyzetéről is.

Románként, magyarként. Moldován Gergely nemzetképei

Ábrahám Barna, habilitált egyetemi docens, ELTE BTK Román Filológiai Tanszék

Az előadás Grigoriu Moldovan ill. magyar szövegeiben Moldován Gergely (1845-1930) kettős identitását és ebből fakadó kétfrontos harcát foglalja össze. Hangsúlyozandó, hogy magát élete végéig a románság hiteles képviselőjének tartotta, miközben társadalmi, szakmai kapcsolatait, sőt családi élete fokozatosan a magyar közegbe tagolta be. Tanfelügyelőként, majd 1886-tól a kolozsvári egyetem román nyelv és irodalom professzoraként több könyvben és számos cikkben ismertette a románok történelmét, nyelvjárásait, irodalmát, népszokásait, a pozitív vonásokat emelte ki, a fogyatékosokat, hibákat sok évszázados elnyomatásukkal és nemeseik, művelt elemeik dezertálásával magyarázta. Miután a bukaresti egyetem diákjai 1891-ben memorandumot adtak ki, melyben felhívták Európa figyelmét az erdélyi és magyarországi románok sérelmeire, Moldován *Ungaria* címmel román nyelvű társadalmi–tudományos–irodalmi folyóiratot indított (1891–1898 között jelent meg), melyben a számos vitacikk között közölte a memorandumra adott elutasító válaszát, Románia irredentának tekintett tevékenységét támadó röpiratát (1893), végül a magyar–román viszony kulcskérdéseit áttekintő írását (1894), melyben a románok magyarellenességét a mostoha történelem

és külső bujtogatás eredményének tekintette, és elvárta a magyarságtól, hogy szabaduljon meg előítéleteitől, kasztszellemtől, és kezdje meg a románság integrálását az erdélyi társadalomba, közéletbe. Záratként megismerjük a Nagy Háború alatti állásfoglalásait, végül az összeomlás alatti kísérletét, hogy a románságot meggyőzze arról, a jövőben is az immár demokratikus Magyarországon, a magyar nemzet oldalán van a helye.

Románkérdés a vélt világháborús győzelem idején: Tisza István és Jancsó Benedek 1918-ban

Romsics Gergely, tudományos főmunkatárs, HUN-REN BTK Történettudományi Intézet

1918 elején úgy tűnhetett, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia, s benne a Magyar Királyság, a közelgő békekonferencián lehetőséget kap a "keleti győzelmet" követő rendezésben érvényesíteni biztonságpolitikai és gazdasági igényeit. Ezek elsősorban a Balkán-félsziget és a Román Királyság jövőjét érintettek, s ahol lehetőség mutatkozott, ott a magyar elitek preferenciáikat a különbékék rendszerében is igyekeztek jól előre rögzíteni. Tisza István, bár már nem volt kormányon, a magyar politikai élet meghatározó személyeként ekkor egyszerre igyekezett fenntartható balkáni geopolitikai rendet, a magyar érdekek érvényesülését és nem utolsósorban a soknemzetiségű Magyar Királyság magyar szupremácia melletti fennmaradását biztosítani. Míg ő ezeket a célokat egységben kívánta kezelni, az 1916-os román támadás után megerősödtek azok a hangok, amelyek elsősorban az utóbbi szempontnak rendelték alá a célrendszer egyéb elemeit. Jancsó Benedek, aki ekkor Tiszával élénk levelezést folytatott Bukarestből, ahol a katonai parancsnokság alárendelve a de facto a román irredenta veszély elhárításával megbízott csoportot vezette, inkább utóbbi csoporthoz tartozott. Nyílt konfliktus híján is megmutatkozott ekkor, hogy a magyar elitek románkérdésben elfoglalt álláspontja válaszüthöz érkezett, s a háború jelentette sokkok és kollektív traumák egy antagonisztikusabb, konfliktusok által terhelt világkép megerősödéséhez vezettek. Bár a háborús vereség ennek a gondolkodási folyamatnak hamarosan véget vetett, ez az epizód mégis tanulságokkal bír a magyar nacionalizmus fejlődéstörténete szempontjából.

A miniszterelnök Iuliu Maniu és a magyarok

Marchut Réka, tudományos munkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Egy politikus politikai karrierjének csúcsaként államfői vagy kormányfői pozícióját szokás tekinteni. Iuliu Maniu 1928-1933 között háromszor is Románia miniszterelnöke volt, mégis mind a magyar, mind a román történelmi emlékezet Iuliu Maniut az Erdély Romániával való egyesülésének megalkotójaként, „építészeként” tartja számon, miniszterelnöki tevékenysége csak másodlagos figyelmet kap. Előadásunkban mi ezekre az éveire koncentrálnunk, és azt mutatjuk be, hogy ekkor milyen volt a közte és a magyarok közötti kapcsolat.

Maniuval kapcsolatban tudjuk, hogy az ő életében erősen különvált a magánélet és a politika, és ezt a kettőt akkor is élesen különválasztotta, ha egy-egy újságíró különös furmánnal akarta volna a politikai szálakat megtudni egy kötetlenebb magánéleti beszélgetés során. Ezért indokoltnak látjuk, hogy külön-külön tárgyaljuk Maniunak a magyarokhoz kötődő magánemberi és politikai kapcsolatait. Egy másik törésvonal mentén pedig meg kell különböztetnünk az egyes emberrel illetve a magyarsággal, mint közösséggel való kapcsolatát is. E két törésvonal a rendezőelve az előadásunkban, amelyben arra is kitérünk, hogy milyen szerepe volt Maniunak olyan kérdésekben, amelyek szélesebb nemzetközi fórum előtt zajlottak, mint pl. az optánsper és a konkordátumügy.

Petru Groza Erdély- és magyarságképe

L. Balogh Béni, tudományos munkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Petru Groza rendkívül színes egyéniség volt, akit gyermek- és ifjúkora óta elválaszthatatlan szálak fűztek a magyarsághoz. Életútja jól illusztrálja, hogy miként lehetett valaki a 20. századi Erdélyben egyszerre magyarbarát, a magyar–román közeledés őszinte híve és a román nemzeti célok megvalósításáért elszántan küzdő nemzetépítő. Elsősorban Hunyad megyei románnak tartotta magát, a dákok leszármazottjának, bár miniszterelnökként tett olyan kijelentést is, hogy ő elsősorban erdélyi ember, és csak másodsorban román állampolgár. Az 1918. december 1-jei gyulafehérvári nagygyűlésen viszont Erdély és Románia feltétel nélküli egyesítését szorgalmazta, és Iuliu Maniuval vagy Alexandru Vaida-Voevoddal ellentétben ezután is elvetette az erdélyi regionalista elképzeléseket. Az 1920-as évek végétől a második világháború befejezéséig egy Duna menti Egyesült Államok tervét dédelgette, amelynek Erdély is része lett volna, de még miniszterelnöksége első éveiben is bízott a magyar–román határ légiesítésének és egy vámunió létrehozásának lehetőségében. Reálpolitikusként azonban mindent elkövetett annak érdekében, hogy a magyarok jogegyenlőségének biztosítása mellett Észak-Erdély visszakerüljön Romániához. Meggyőződése volt, hogy a kormány helyes nemzetiségi politikájának eredményeként az erdélyi magyarok lemondanak majd a területi revízió gondolatáról. Államelnökként, élete utolsó éveiben is a nagyvonalú nemzetiségpolitika híve maradt, egyben „erős és emberi” érzésnek tartotta a magyarországi és az erdélyi magyarok egymáshoz való szoros érzelmi kötődését.

A madoszosok románság- és Erdély-képe

Főcze János, főlevéltáros, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

A Magyar Dolgozók Országos Szövetsége (MADOSZ) romániai magyar baloldali törpepárt volt a két háború közötti Román Királyságban. A korabeli erdélyi magyar szervezetekbe különböző okokból integrálódni nem tudó vagy nem akaró kommunista és társutas fiatalok, a "madoszosok" generációs projektjeként működő szervezet eszmei szempontból egyrészt szorosan kötődött a magyarországi népi mozgalomhoz, másrészt azonban a Komintern és alárendelt szervezete, a Kommunisták Romániai Pártja határozta meg politikai irányvonalát. A magyarországi revíziós politikával végig szembehelyezkedő szervezet működése a királyi diktatúra bevezetése után megszűnt, egyes tagjai azonban folytatták tevékenységüket a Magyar Népközösségben, míg mások a "földalatti" kommunista mozgalomban konspiráltak. Az egykori madoszosok a szovjet csapatok megérkezését követően vezető szerepet játszottak a kommunista hatalomátvételt támogató Magyar Népi Szövetségben.

A madoszosok románság-képe majdnem az egész időszak alatt kettős volt: a tágan értelmezett román néppel végig az egymásrataltságot hangsúlyozták, a román állammal szemben azonban kezdetben ellenségesek voltak, míg a népfrontos korszakban inkább arra törekedtek, hogy elfogadtassák a működésüket és megtalálják a helyüket a korabeli politikai rendszerben. A madoszosok Erdély-képe is vizsgálatra érdemes. Az Erdélyt lakó nemzetiségek közös hazájának tekintett tartomány oszthatatlanságának voltak a hívei, azonban az, hogy milyen államhoz tartozónak szerették volna látni Erdélyt, attól függően változott, hogy milyen politikát írtak elő a szovjetek, de attól is, hogy milyen nagypolitikai eseményhez kellett éppen viszonyulniuk.

„Neked nincs kujakod?” – Luka László székely identitáselemei

Antal Róbert-István, levéltáros, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

A Román Kommunista Párt soraiban legmagasabb pozíciót elérte – a párt titkársági tagja, pénzügyminiszter – székely származású Vasile Luca (Luka László) a hivatásos forradalmár tipikus élettörténetét mutatja. Korai munkásmozgalmi szocializáció, a két világháború között többszöri börtönbüntetés, a második világháború alatt oroszországi tartózkodás, hazatérés a Vörös Hadsereggel, a párt moszkovita frakciójának egyik jelentős szereplője, titkársági tagság és pénzügyminiszterség. Később a párton belüli hatalmi harc során való leszámolás vele, majd letartóztatás, kihallgatás, per és elítélés, börtönbüntetés – végül halál a börtönben. Előadásomban Luka László hivatásos forradalmár-identitása értelmezésétől eltávolodva, Lukának a lokális (székely) identitáselemeire mutatok rá, arra próbálván meg rávilágítani, hogy nincs akkora ellentmondás Luka dogmatikus marxizmusa és magyar nemzeti identitása között.

Ion Antonescu, Mihai Antonescu és a magyar kisebbség Romániában 1940–1944

Ottmar Trașcă, tudományos kutató, „George Barițiu” Történelmi Intézet, Kolozsvár

Az 1940. augusztus 30. és 1944. augusztus 23. közötti időszakban a Románia és Magyarország közötti kapcsolatok gyorsan és visszafordíthatatlanul megromlottak. Ez alatt az időintervallum alatt elmondható, hogy a két szomszédos ország hidegháborúban volt, amely gyakran a forró háborúvá válás határán állt. Ennek következtében Románia és Magyarország viszonyát a fent említett korszakban meghatározták a bécsi döntőbírósi döntés drámai (politikai, gazdasági, társadalmi stb.) következményei, valamint a két ország közötti ádáz versengés Németország „jóindulatának” biztosításáért, hogy Erdély kérdését végérvényesen rendezni lehessen.

A Dél-Erdélyben élő magyarság helyzete az 1940-1944 közötti időszakban súlyosan romlott a román kormány diszkriminatív politikájának hatására, amely a romániai magyar kisebbség számos tagját arra kényszerítette, hogy Magyarországon keressen menedéket. Az Antonescu-rezsim által a romániai kisebbségekkel szemben folytatott politika háttérben álló okok bemutatásához elegendőnek tartjuk megemlíteni a román államfőnek a Kormánytanács 1941. április 8-i ülésén elhangzott nyilatkozatát. Ebből az alkalomból Ion Antonescu, utalva a nemzeti hősiesség ápolásának szükségességére a „nemzet ellenségei” elleni gyűlölet átításával, kijelentette, hogy: „Akkor a románok között gyűlöletet kell ébresztenünk a nemzet ellenségei ellen. Én így nevelkedtem, gyűlölve a törököket, a zsidókat és a magyarokat. Ezt a gyűlöletérzést a haza ellenségei ellen a végletekig kell fokozni. Ezt a felelősséget magamra vállalom”. Nem kell tehát meglepődni azon, hogy az Antonescu-rezsim által a dél-erdélyi magyar kisebbséggel kapcsolatban hozott döntések diszkriminatívak voltak. Végül céljuk az volt, hogy a magyarok jelentős részét a román terület elhagyására kényszerítsék. Másrészt az is igaz, hogy a román kormány által szorgalmazott magyarellenes intézkedések a legtöbb esetben a megtorlás eszközeként artikulálódtak és valósultak meg, amellyel Bukarest megpróbálta ellensúlyozni a magyar hatóságok által Észak-Erdélyben következetesen alkalmazott románellenes politikát. Implicit módon ez egy olyan stratégia is volt, amely a Magyarországnak átadott területen élő román kisebbség helyzetének javítását kísérte meg.

Kisebbség a saját országában? A székelyföldi románság önreprezentációi

Zahorán Csaba, tudományos munkatárs, NKE EJKK Közép-Európa Kutatóintézet

A Székelyföldön élő románok kérdése az első világháborút követően, Nagy-Romániában vált (nemzet)politikai üggyé, és bizonyos fokig mindmáig annak számít. Számos román politikus, értelmiségi és nemzeti aktivista – a Székelyföldön és máshol – ugyanis még napjainkban is a román nemzetállam helyi pilléreinek – és a nemzetépítést legitimáló közösségnek – tartja őket. Előadásomban először röviden kitérek magára a „többség kisebbsége”-jelenségre, hogy milyen közösségről van szó, és lehet-e egyáltalán csoportként tekinteni a Székelyföldön (Hargita, Kovászna és részben Maros megyében) élő románokra, továbbá hogy milyen nagypolitikai körülmények alakították az életkörülményeiket. Ezt követően azt mutatom be, hogy miképp látják és látatják magukat a székelyföldi románok nevében fellépő és megszólaló különféle aktorok. Milyen önreprezentációkat alakítanak ki, milyen diszkurzív keretekben beszélnek magukról, közösségükről és saját tevékenységükről. Bár elsősorban az 1989-es fordulat utáni diskurzusokra fogok koncentrálni, érintem a korábbi időszakokat is, hiszen szinte mindegyik aktuális beszédmódnak beazonosíthatók a régebbi gyökerei, egyesek pedig egészen Trianonig nyúlnak vissza.

A magyar történetírás Románia képe 1920 után

Bárdi Nándor, tudományos főmunkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Előadásomban a 19-20. századi Romániával és Erdéllyel kapcsolatos magyar nyelvű szakirodalommal foglalkozom, de ezen belül kisebbségtörténeti munkák közül csak a román etnopolitikai doktrínával kapcsolatos kutatásokat érintem. Négy nagy korszakot és közel egy tucat jórészt generációs, különbözően pozicionált szerzői kört különböztetek meg. A tematikákat rendezve sztereotípiázós, kisebbségvédelmi, a közös múltra koncentráló, a román plurális hagyományokat feltáró, a romániai modernizációt vizsgáló megközelítéseket különítek el. Az előadás harmadik része a Románia, az Erdély és a magyar-román kapcsolattörténeti alpművek szemléletét tekinti át.